

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת ויחי

א. המשתדל.

פרק מט' פסוק יז':

[יז] הנושך עקבי סוס: כשישוד עקבי הסוס מיד הסוס נרתע ומתחלחל, ורוכבו נופל לארץ, והנה השפיפון נחש קטון, ולא יוכל לנשוד הסוס בבטנו או להתכרך סביבותיו כמו שעושים הנחשים הגדולים; ואולי (כדעת מוהר"ר שמואל שלמה אולפער) אותיות ון שבסופו מורות על קטנותו; ואנקלוס תירגם פתנא; ואנקלוס והמתרגם הסורי תירגמו מילת נחש חרמן, ויעקב אידיניוס איש סורי כתב כי זה (חרמן) מין נחש רע ומוזיק משאר נחשים, והוא יושב ומסתתר בדרכים ובין ירק עשב דומם ובלתי מתנועע. ברש"י כ"י שבידי: ודמהו לנחש הנושך עקבי סוס ונופל רוכבו שלא נגע בו (וכן נכון).

אלות

1. מה קושי אפרי מוצא פרשניו המצריק ביאור?
2. למה הנחש נוסק את עקבי הסוס דוקא?
3. למה לא נוסק הנחש את האדם מצד אחד ומה הרציון המסתתר כאן?
4. איך הוא מסביר שפיפון?

* * *

ב. רמב"ן.

פרק מט' פסוק יח':

(יח) לישועתך קויתי ה'. לא היה בכל שופטי ישראל מי שנפל ביד אויביו זולתי שמשון שהוא הנחש הזה, כדכתיב והיה ה' עם השופט והושיעם מיד אויביהם כל ימי השופט⁹⁹, והוא היה האחרון לשופטים, כי שמואל נביא היה ולא נלחם להם⁹⁹, ובימיו מלכו המלכים, וכאשר ראה הנביא תשועת שמשון כי נפסקה⁹⁹ אמר לישועתך קויתי ה', לא לישועת נחש ושפיפון, כי כך אושע לא בשופט, כי תשועתך תשועת עולמים⁹⁹:

אלות

1. איך פרשניו רואה פסוק זה ומה הסברו לפי זה?
2. מי אמר מה ולמה?
3. מואל לא נלחם אק המלך מלכים, מה טעון כק?

* * *

ג. רד"ק.

פרק מט' פסוקים כג', כד':

(כג) וימררוהו ורבו, אם דבר זה על העבר? אמר זה על פוטיפר ואשתו ועל אנשי ביתו אבל לא על אחיו, כי לא יתכן שדבר יעקב אבינו בגנות בניו בשעה שברכם, ואף על פי שדבר בגנות ראובן, עשה כן לתת טעם למה נטלה ממנו בכורתו, וכן שמעון ולוי למה חלקם. וימררוהו, מררו חייו שנתנוהו במאסר יותר משנתים ימים ואמר במזמור: ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו (תהלים קה, יח). ורובו, הורו בו חיציהם והוא מפעלי הכפל ובא בגורת פעול⁹⁹ בשקל: רומו מעט (איוב כד, כד). וישטמהו בעלי חצים, שטמהו חנם אותם בעלי חצים שהלשינוהו אל אדוניו והדברים הרעים כינה אותם בחצים כמו שאמר: חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים (תהלים קכ, ד).

(כד) ותשב באיתן קשתו, קשתם שהושמו חציהם במ גשברה אבל קשתו ישבה במקום חזק עד שעלה למעלה. ויפזו זרעי ידיו, ויתחזקו זרועי ידיו, כלומר היה לו כח רב להשיב גמול לשונאיו, וכן מפזו ומכרכר (שמ"ב ו, טז) ענין חזק, כי המכרכר מחזק חיזור מתניו בעת רקדו, ומאין בא לו כל הכבוד הזה מידי אביר יעקב, מיד האל שהוא אביר יעקב יחזק אותו ולא נמוטו פעמיו בכל הצרות שעברו עליו. משם רועה אבן ישראל, משם מכבוד יוסף שנתן לו האל רועה עתה כל ישראל, ולפי שהאבן עצם חזקה וגוף אחד, כנה כל ישראל לאבן, או לפי שישראל עקר בנין העולם קראם אבן על דרך משל.

אלות

1. כרננו קובץ שיצק לא בא לקלל את בניו אלא לברכם, מה אם כן הפציה כאן?
2. איך הוא מסביר את דברי יצק על ראובן, שמצו ולוי?
3. מי הם בצלי החיצים ומה מצויהם?
4. מה השימוש ב"אל" באן-ישראל" בא להפיץ?

* * *

ד. מלאכת מחשבת .

פרק מט' פסוק כט': ויצו אותם לאמר אני נאסף אל עמי :

א אמר הנני שוכב עם אבותי כאשר דבר ליוסף למעלה? לפי שאין כאן פירוש שימות אלא שיוצא אל ארץ כנען. והנה לא היה סיפוק להוליא ממזרים אלא ליוסף שהיה מושל ולו אך המלוכה. אבל כאשר הוליא אותו אל ארץ כנען. אז מוטל לקברו גם על שאר אחיו שיש ג"כ סיפוק בדיהם. לכך אמר עתה לכל בניו אני נאסף אל עמי קברו אותי פירוש כשאני נאסף אל עמי ומוצא אל ארץ כנען ארץ בני עמי אז מוכלו להעסק כלכם בקבורתי:

אלות

1. כרננו מוצא שניו לפו בדברי יצק עם יוסף לחוד וצתה עם כל האחים, למה?
2. מה בדיוק היה תקיף כל האחים לצומת תקיף יוסף לבר ולמה?
3. מה ההבדל ב"אל" בין "נאסף אל עמי" לבין "שוכב עם אבותי" ומה בדיוק מסמלים שני "אלות אלה"?

* * *

ה. הכתב והקבלה .

פרק מט' פסוק לא': (לא) יצחק ואת רבקה. והע"ג דאסור לנן לקרוא את אבותיו בשם זין צמייהם זין לאחר נוחם (בקדושין ד' לנ"ד), זה אינו רק כשמוכר שנים לנר אבל כשאומר אביו נוחר כנו אבא חלפתא, אבא יומי, לזוסאפי אבא, ינאי אבא, (כונס"כ הגר"א ציו"ד סי' רנ"ב סק"ל). ואחרי שאמר חמלה קברו אותי אל אבותי, לכן נוחר לו להזכיר שנים. חונס נה שאמר יוסף אשר נשבע לאברהם ליתק וליעקב (לקנון נ' כ"ד) וכן יצחק אשר (לעיל כ"ה ד') וימן לך את ברכת אברהם לריך ציבור. וקרוב לווד דשאני שנות שלשת האבות וכל שנות בני אדם, כי כל שאר השנות אינם רק נוקריים לפי מה שיזדונו צפי האבות לקרות שם צנייהם, וכל עול שלא ישתדל הן להכין נפשו אל אמת מן הנועלות האנוניות לקנות לו אמת מן השנות המזכרים הנושנמים להקרא חכם או נבון לדיק או עניו וכדומה, פתיחות גדולה הוא לו אם ישאר כל ימיו בשם תולדתו לנר, ולזה הקורא את אביו בשם תולדתו יורה צו פתיחת נועלה והעדך כבודו, אבל שם שלשת האבות אברהם יצחק יעקב הם שנות אשר פי השם נקנס להקרא קן, וכי יש לך משיבות גדולה וזו אשר טרם נולדו צנען וקודם הולדס היחה עין ה' עליהם להודיעם בשם, אשר יורה צלי ספק על יחרון ונעלות נפשותיהם, ולזה כבוד גדול הוא להם אם יקראום זעם אחריהם בשם הנכבד אשר נופי השם ילא לקרותם צו.

אלות

1. אינה פציה מוצא כרננו כאן?
2. מה בדיוק הדיון?
3. מתי ואיך ככל זאת מותר לקרוא את האבות בשם?
4. "פתיחת מצלה והצדד כבודו" איך, מתי ולמה?
5. ל"סוף כרננו קובץ שיצק האבות הנם מהו מיוחד, איך ולמה?

* * *

ו. משך חכמה עם פירוש הרב י. קופרמן .
פרק ג' פסוק י':

ג, י מספר גדול וכבוד מאוד.
תנא, אפילו סוסים אפילו חמורים (סוטה יג, א)
— דחמור ידע אבוס בעליו¹. ובספרי (עקב
לה) ובתוספתא סוטה (סוף פרק י) אמר דכיון
שמת יעקב חזר הרעב למקומו. וכתוב (מו,
יז): (ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם
יוסף לחם) בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה
הבקר ובחמורים, וינהלם בלהם בכל מקניהם
שם "אחרי קברו את אביו" — "אחרי",
בישנה היא. ולזה אמרו דגם סוסים וחמורים
הרגישו במותו של יעקב², ופשוט.

(ג, י) 1. זהו ביאורו הראשון של רבינו
בדברי חז"ל האלה שגם הבהמות היו באבל הגדול
הזה — הבהמות של יעקב הרגישו בחסרון נותן
האוכל. בעל תורה תמימה מסביר את דברי חז"ל
בדרך אחרת לגמרי: יש לומר, הביאור שהיו הסוסים
והחמורים מלובשים בגדי אבל וכנהוג היום בקבורת
שרים. 2. בזה שחסר היה להם המזון שקיבלו
יעקב ברכתו של יעקב.

אלות

1. מה הקושי האפשרי כאן?
2. שתי תשובות שונות לחלוטין כי תנוצ כאן על אצל הבהמות, התוכל להסבירן?
3. מה קרה אחר מות יעקב ולאמה זה חשק להדגיש?

* * *